

GREEN.SMART.TRANSPORT.DEAL

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

**ZA NACIONALNE IZVEŠTAJE U PROJEKTU
GREEN.TRANSPORT.DEAL (GSTD)**

BARBARA SURDIKOVSKA, INSTITUT ZA JAVNE POSLOVE, POLJSKA

Co-funded by
the European Union

Cilj istraživanja je da se razume nivo znanja i informisanosti o Evropskom zelenom dogovoru i strategiji održive i pametne mobilnosti u zemlji učesnici u projektu. U našem fokusu je transportni sektor. S obzirom na to da čini oko 5% BDP-u EU i zapošljava više od 10 miliona ljudi u Evropi, transportni sistem je od ključnog značaja za evropska preduzeća i globalne lance snabdevanja. U isto vreme, transport nanosi štetu društvu budući da proizvodi gasove sa efektom staklene bašte i zagađujućim česticama, buku, saobraćajne nesreće i gužve. Emisije iz transporta čine otprilike jednu četvrtinu ukupnih emisija štetnih gasova u EU.

Postoji potreba da se pitanje Zelenog dogovora uskladi sa perspektivom prava zaposlenih na informisanje i konsultacije i ulogom socijalnog dijaloga u procesu ozelenjavanja privrede (uključujući i transport). Posebno smo zainteresovani za pravo na informisanje i konsultacije na nadnacionalnom nivou (preko Evropskih saveta zaposlenih (EWC)).

Na osnovu izveštaja iz šest zemalja (Poljska, Slovačka, Hrvatska, Španija, Severna Makedonija, Italija), spoljni ekspert će pripremiti **zbirni izveštaj**. Pitanja će se odnositi na odabrane teme (glavne inicijative, *flagships*) opisane u Strategiji održive i pametne mobilnosti. Izbor inicijativa je takav da vam omogućava da se bavite smom onim što se odnosi na vašu zemlju, a ne na EU u celini.

Na samom početku poželjno je da se upoznate sa strategijom održive i pametne mobilnosti.

Uspostavljanje pravila evropskog transporta za budućnost -
https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/mobility-strategy_en

Paket informacija (i dokumenata) o Evropskom zelenom dogovoru možete pronaći ovde -
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

Kao što možete videti u Strategiji održive i pametne mobilnosti, svi vidovi transporta moraju da postanu održiviji, sa široko dostupnim zelenim alternativama i pravim podsticajima za sprovođenje tranzicije. Konkretno prekretnice (*milestones*) pomoći će razvoj evropskog transportnog sistema ka pametnoj i održivoj budućnosti:

Do 2030:

- minimum 30 miliona automobila sa nultom emisijom štetnih gasova saobraćaće na evropskim putevima;
- 100 evropskih gradova biće klimatski neutralno;

"Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them"

- brzi železnički saobraćaj u Evropi biće udvostručen;
- planirana kolektivna putovanja za putovanja ispod 500 km treba da budu karbonski neutralna;
- automatizovana mobilnost će se primenjivati u što je moguće većoj meri;
- pomorski brodovi sa nultom emisijom štetnih gasova biće spremni za tržište.

Do 2035:

- veliki avioni (*džambo-džetovi*) sa nultom emisijom štetnih gasova biće spremni za tržište.

Do 2050:

- skoro svi automobili, kombiji, autobusi i nova teška vozila imaće nultu emisiju štetnih gasova;
- teretni železnički saobraćaj će se udvostručiti;
- potpuno operativna, multimodalna transevropska transportna mreža (TEN-T) za održiv i pametan transport sa velikom brzinom povezivanja.

U daljim pitanjima fokusiraćemo se isključivo na ciljeve do 2030. godine 10

ključnih oblasti za delovanje, kako bi vizija postala stvarnost.

Da bi naši ciljevi postali stvarnost, strategija podrazumeva ukupno 82 inicijative u 10 vodećih oblasti delovanja („flagships“), zajedno sa konkretnim merama.

Održiv

Da bi transport postao održiv, to u praksi podrazumeva:

1. Veću upotrebu **vozila, plovila i vazduhoplova sa nultom emisijom štetnih gasova, obnovljivih i niskougleničnih goriva i srodne infrastrukture** – na primer postavljanjem tri miliona javnih stanica za napajanje do 2030. godine.
2. Otvaranje **aerodroma i luka sa nultom emisijom štetnih gasova** – na primer kroz nove inicijative za promociju održivih goriva za vazduhoplovstvo i pomorstvo.

3. Učiniti **međugradsku brzih željeznica i razvojem** dodatne biciklističke infrastrukture u narednih 10 godina.
4. **Ozelenjavanje teretnog saobraćaja** – na primer udvostručavanjem teretnog železničkog saobraćaja do 2050. godine.
5. **Određivanje cena ugljenika i bolji podsticaji za korisnike** – na primer sprovođenjem sveobuhvatnog skupa mera za isporuku korektnih i efikasnih cena u sveukupnom transportu.

Pametnan

Inovacije i digitalizacija će oblikovati način na koji će se prevoziti putnici i roba u budućnosti ukoliko se stvore odgovarajući uslovi. Strategija predviđa:

1. Pretvaranje **povezane i automatizovane multimodalne mobilnosti** u stvarnost – na primer tako što će putnicima biti omogućena kupovina karata za multimodalna putovanja i nesmetana promena načina kargo transporta.
2. **Podsticanje inovacija i korišćenja podataka i veštačke inteligencije (AI)** za pametniju mobilnost – na primer punom podrškom raspoređivanja dronova i bespilotnih letelica, ali i pomoću daljih aktivnosti na izgradnji Zajedničkog evropskog prostora za podatke o mobilnosti (*European Common Mobility Data Space*).

Otporan

Teretni saobraćaj je jedan od sektora koji je najteže pogođen pandemijom virusa Kovid-19, a mnoga preduzeća u sektoru i dalje se suočavaju sa ogromnim operativnim i finansijskim poteškoćama. Komisija se stoga obavezuje da će:

1. **Ojačati jedinstveno tržište** – na primer kroz jačanje napora i ulaganja da se završi transevropska transportna mreža (TEN-T) do 2030. godine, podršku bržem razvoju sektora kroz povećanje investicija - kako javnih tako i privatnih - i modernizaciju svih prevoznih sredstava.

2. Učiniti **mobilnost pravednom i dostupnom svima** – na primer tako što će novu mobilnost učiniti pristupačnom i dostupnom u svim regionima i za sve putnike, uključujući i one sa smanjenom pokretljivošću, i samim tim **čitav sektor učiniti privlačnijim za radnike**.
3. **Povećati bezbednost u svim vidovima saobraćaja** – uključujući i svođenje broja smrtnih slučajeva blizu nule do 2050. godine.

Iznad su zelenom bojom označene vodeće inicijative na koje ćemo usmeriti svu pažnju.

Ispod ćete naći šablon nacionalnog izveštaja.

Izveštaj treba da bude dug oko 6 stranica. Molimo vas da ne ubacujete dijagrame ili grafikone.

Ukoliko u nekim oblastima postoje studije na engleskom jeziku o određenim pitanjima u određenoj zemlji (npr. **rezultati nedavno sprovedenih projekata itd.**), **molimo vas da postavite linkove**.

1. Ukratko opišite pravo na informisanje i konsultovanje zaposlenih i ulogu socijalnog dijaloga (bipartitnog i tripartitnog) u transportnom sektoru u vašoj zemlji (1 stranica) U ovom odeljku možete, na primer, opisati da li postoje tela (i da li su stalna ili ad hoc) u kojima predstavnici zaposlenih i poslodavaca raspravljaju/pregovaraju o pitanjima koja se odnose na uslove rada/plate/promenu životne sredine u transportnoj industriji (sa javnim ovlašćenjima ili bilateralno).

Navedite da li postoje i koji (indikativni) kolektivni ugovori za zaposlene u saobraćajnoj industriji. **2-3 stranica**

2. Ovde ćemo se fokusirati na pitanje vozila sa niskim emisijama štetnih gasova (uključujući i automobile). Navedite broj električnih automobila u vašoj zemlji i koji sve podsticaji postoje za njihovu kupovinu? Opišite razvoj infrastrukture potreban za njihovo napajanje? Da li se takva vozila proizvode u vašoj zemlji? U kojoj meri je/da li je razvoj transporta sa nultom emisijom bio predmet socijalnog dijaloga? **1-2 stranica**

3. Možete li da navedete primere iz oblasti gradskog ozelenjavanja (imajte na umu da smo fokusirani na pitanja transporta – na primer, razvoj biciklističkih staza). Na koje dobre prakse u ovoj oblasti – zelenom prevozu u gradovima – možete ukazati?

Da li je potraga za rešenjima zelenog gradskog prevoza predmet javne debate/socijalnog dijaloga u vašoj zemlji? **1-2 stranica**

4. Koji se procesi odvijaju u oblasti digitalizacije transporta i primeni rešenja pomoću veštačke inteligencije? Da li utiču na uslove rada zaposlenih u saobraćajnoj industriji/da li je njihovo uvođenje predmet socijalnog dijaloga? Možete li ukazati na dobre prakse u ovoj oblasti? Sa kojim izazovima se suočavaju? **1-2 stranica**

5. Molimo vas da se u ovom odeljku fokusirate na zaposlene u transportnoj industriji i njihove uslove rada. Da li postoji manjak pojedinih kategorija radnika (na primer vozača)? Da li je pitanje nedostatka radnika predmet javne debate i procesa socijalnog dijaloga? Kako se uslovi rada u transportu mogu učiniti privlačnijima? **1-2 stranica**

6. U ovom delu želimo da steknemo širu sliku o tome na to koliko je, po mišljenju autora, tema Zelenog dogovora prisutna u javnoj debati u zemlji? Koja se pitanja najčešće postavljaju? Da li pitanje zelenog transporta prolazi kroz javnu debatu/medije? Koja se preliminarna procena može napraviti o stanju svesti javnosti o procesima (ili specifičnim ciljevima) sadržanim u Zelenom dogovoru i Strategiji održive i pametne mobilnosti? **1-2 stranica**